

СЕМАНТЫЗАЦЫЯ ПОР ГОДА Ё МОВЕ ПАЭЗІІ НІЛА ГІЛЕВІЧА

Чырвінская М.М.,

*студэнтка 4 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Дзядова А.С., канд. філал. навук, дацэнт*

Даследаванне семантычнага ўзроўню мовы, у прыватнасці, лексічнай семантыкі, выступае сёння адным з вядучых сучасных лінгвістычных напрамкаў. Праблема вывучэння лексічнай тэмпаральнасці, у тым ліку і на аснове мовы мастацкага тэксту, з’яўляецца дастаткова надзённай і актуальнай задачай у беларускім мовазнаўстве. Назвы пор года – гэта адны з тых намінаўных сродкаў мовы, праз якія адбываецца рэпрэзентацыя семантычнага поля “час”. Вывучэнне лексічных сродкаў рэпрэзентацыі пор года на матэрыяле мастацкіх твораў мае вялікае значэнне для разумення і асэнсавання моўных адметнасцей нашага народа.

Мэта артыкула – выявіць асаблівасці значэння і функцыянавання лексічных сродкаў рэпрэзентацыі пор года ў мове паэтычных твораў Ніла Гілевіча.

Матэрыял і метады. Даследаванне праведзена на матэрыяле зборнікаў паэзіі Ніла Гілевіча “Вечны матыў” [1] і “Выбраныя творы” [2]. Асноўнымі метадамі даследавання выступае апісальны метады і метады навуковага назірання.

Вынікі і іх абмеркаванне. Семантыка даследаваных намінаўных адзінак, якія ўваходзяць у склад тэматычнага кола з агульным значэннем ‘пара года’, звязана са зменамі надвор’я, а таксама з абазначэннем гадавога і жыццёвага цыклаў чалавека, гаспадарчай і і земляробчай дзейнасцю беларусаў.

Намі закартаграфавана 30 лексічных адзінак, якія семантызуюць поры года ў мове паэзіі Ніла Гілевіча. У межах даследаванага матэрыялу зіма абазначае адзін з самых халодных перыядаў года, які па часе знаходзіцца паміж восенню і вясной. Асаблівасці самага халоднага і снежнага надвор’я на Беларусі зімою выяўляюцца праз наступныя сінанімічна блізкія словы: *мароз, завея, сцюжа*. Напрыклад: *Мароз, / завея, / сцюжа, – / Усё для нас дарма... [2, с. 244].* Як сведчыць паэтычны кантэкст, зіма асацыіруецца ў аўтара са снегам, марозам і холадам. Для характарыстыкі гэтай самай халоднай пары года майстар слова выкарыстаў наступныя сродкі мастацкай выразнасці: эпітэты *белая, беларуская*, метафару *белая казка*. Напрыклад: *Белая казка. / Зіма беларуская, / Што ж мне не дорыш снягурачку ты? [1, с. 20].* Агульнамоўны эпітэт *белая*, выражаны якасным прыметнікам, ужыты са значэннем колеру і асацыіруецца ў чытача з чысцінёй, маляўнічасцю і казачнасцю зімовай прыроды. Толькі паэт, улюблены ў свой край, можа ўбачыць у халодным краявідзе столькі цеплыні. Аўтарскі эпітэт *зіма беларуская*, які выражаны адносным прыметнікам, мае выразную нацыянальна-культурную афарбоўку, бо менавіта ў нас, на Беларусі, зімы з’яўляюцца аднымі з самых марозных і суровых.

Рэпрэзэнтантамі вясны як пары года з’яўляюцца ў мове паэзіі Ніла Гілевіча наступныя семантычна блізкія словы: *шчасце, радасць, захапленне, асалода, гармонія*, якія маюць станоўчую канатацыю. І гэта невыпадкова. Менавіта вясной пачынае абуджацца прырода ад зімовага сну, расцвітаюць першыя кветкі, вяртаюцца птушкі з выраю, а на вуліцы становіцца зусім цёпла. Уся прырода навокал пачынае ажываць. Пра гэта сведчаць ужытыя аўтарам дзеясловы-метафары *вясна пяе, свішча, шчабеча*, семантыка якіх выяўляе прыгажосць і незвычайнасць гэтай пары года: *Вясна пяе, / і свішча, / і шчабеча / На наплавах, / на нівах, / у лясах [1, с. 47].*

Лета з’яўляецца самай цёплай парой года, якая семантызуецца ў мове паэзіі Ніла Гілевіча праз такія лексічныя адзінкі, як *спякота, сонца, лес, ягады*. У вершы “Лета” паэт выкарыстаў вельмі вобразную метафару *сонца дапякала*, што значыць ‘вельмі моцна грэла’: *Поўднямі ўсмяглымі / Сонца дапякала [2, с. 272].* Каб падкрэсліць сваё захапленне роднай прыродай, паказаць адметнасці летняга надвор’я на сваёй Радзіме, Ніл Гілевіч невыпадкова ўжывае эпітэт *лета беларускае*: *Ой, як слаўна, хораша / Беларускім летам! [2, с. 273].*

Паняцце *восень* у мове паэта семантызуецца як праз назоўнік *восень*, так і праз лексічныя адзінкі *дажджы, лісце, ураджай*, з якімі традыцыйна асацыіруецца ў свядомасці беларусаў гэтая пара года. Напрыклад: *Па рэспубліцы восень ідзе. / Кажуць рысы старыя захоўвае [3, с. 32].*

Заклучэнне. Такім чынам, Ніл Гілевіч, імкнучыся раскрыць асаблівасці беларускай прыроды ў тую ці іншую пару года, параўноўвае яе з чалавекам, праводзіць паралель паміж жывым і нежывым. Як сведчыць даследаваны лексічны матэрыял, пачуццё прыроды ў паэта прасякнута адухоўленым адчуваннем і паэтычным бачаннем свету. Прааналізаваныя лексічныя

сродкі рэпрэзентацыі пор года ў мове паэзіі Ніла Гілевіча адыгрываюць важную ролю ў паэтычнай карціне свету аўтара, адлюстроўваюць па-свойму адметны спосаб асэнсавання і ўспрымання ім рэчаіснасці.

1. Гілевіч, Н.С. Вечны матыў: Лірыка, паэмы, раман у вершах / Н.С. Гілевіч. – Мінск: Юнацтва, 1994. – 271 с.
2. Гілевіч, Н.С. Выбраныя творы : у 2 т. Т.2: Гумар і сатыра / Н.С. Гілевіч. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1981. – 366 с.
3. Гілевіч, Н.С. Збор твораў : у 23 т. Т.1: вершы 1946-1990 / Н.С. Гілевіч. – Мінск: Кніга. – 372 с.

АУТЕНТИЧНЫЙ ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ФИЛЬМ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ УСТНЫХ НАВЫКОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Шнипова А.С.,

студентка 4 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Лапехо В.Н.

В современном мире наблюдается тенденция к изучению иностранных языков вообще, в том числе английского языка: «Мировая глобализация привела к бурному росту контактов во всех сферах жизни на межкультурном уровне. Коммуникация с представителями других культур стала частью повседневности» [1, с. 15]; также большее внимание уделяется креативному подходу обучения в целях увеличения мотивации обучающихся, а в следствии и эффективности: «в современных условиях необходимо больше внимания уделять развитию творческих способностей учащихся, их познавательных потребностей и интересов» [2, с. 6].

Цель исследования – рассмотрение оригинального художественного фильма в качестве способа формирования и совершенствования навыков устной речевой деятельности на английском языке.

Материал и методы. Материалом нашего исследования является американский художественный фильм «Общество мертвых поэтов» (англ. “Dead poets society”). Исследование осуществлялось с помощью таких общенаучных методов, как анализ и синтез, дедуктивный, описательный и экспериментальный методы.

Результаты и их обсуждение. В процесс обучения все чаще внедряются инновационные визуальные средства, с использованием которых увеличивается результативность восприятия и усвоения «сухого» теоретического материала. К таким приемам и относят просмотр видеоматериалов (художественных и документальных фильмов, ТВ-программ). При освоении иностранного языка обязательно погружение в «естественную среду» языка.

Устные навыки – одна из главнейших составляющих обучения иностранному языку, в том числе английскому. Их формирование и развитие позволяет вести свободную беседу на английском языке, то есть успешное понимание речи собеседника и воспроизведение собственной. Навыки говорения подразумевают широкий запас лексики и его успешное применение в устной речи. Так, с помощью фильма «Общество мертвых поэтов» возможна работа по следующим направлениям:

- 1) закрепление новой лексики на различную тематику, в частности школа/университет и театр; запоминание и применение фразовых глаголов;
- 2) понимание английской речи;
- 3) развитие навыков говорения (имитация определенных фрагментов из фильма, развитие устных высказываний на заданную тематику).

В ходе нашего исследования были разработаны несколько упражнений с целью развития вышеперечисленных устных навыков для обучающихся с различным уровнем владения английским языком – Lower-Intermediate and Intermediate.

Для уровня «ниже среднего» мы предлагаем выполнить следующие задания:
Vocabulary skills.

Task 1. Match the English equivalent with the Russian ones.

poetry	баллада
rhyme	поэзия
meter/ metre	рифма
romance	размер